

O entremés dos xordos

Collo emprestado do Padre Martín Sarmiento o título desta miña colaboración para a revista *Avogacía Compostela*, a cuxos editores lles debo o amabilísimo ofrecemento de ser eu, neste número, quen poña o negro sobre o branco en “Ao pé da letra”.

Saberán quen lean estas liñas que o ilustre monxe bieito galego cualificaba como “entremés dos xordos” aqueles diálogos que se daban con frecuencia nos confesionarios das igrexas da Galicia do século XVIII entre penitente e confesor cando este último, por descoñecemento cabal da lingua galega, actuaba outorgando absolucións polos pecados non cometidos e deixando de impoñer penitencia polas faltas consumadas. As escenas que, en ocasións, se producían nestes casos eran máis propias dun teatro do absurdo –permítaseme o anacronismo– que dun auto sacramental moralizante e alleccionador tan do gusto da época. Pero nos escritos do Padre Sarmiento non atopamos localizadas estas escenas de incomunicación unicamente no interior dos muros das igrexas. En efecto, bo coñecedor da realidade social de Galicia, o que foi, sen lugar a dúbidas, o home máis sabio da España do seu tempo non deixou de expoñer e constatar, ora con ton irónico ora con asercións contundentes, como

estas mesmas escenas, representadas xa por outros actores, tamén se repetían acotío nas aulas das escolas e nas salas dos tribunais de xustiza. Concluínte, chegaría a afirmar, en relación con sacerdotes, mestres e xuíces, que “os que non saben nin a lingua galega nin os costumes respectivos son ineptos para os ditos empregos”. Galeguista *avant la lettre*, cando o Padre Sarmiento afirmaba isto estábase a adiantar en case douscentos anos ás proclamas dun galeguismo político e cultural que desde principios do século XX ata hoxe mesmo entendeu que a lingua galega non podía estar fóra nin dos púlpitos, nin das tribunas, nin dos estrados.

Con carácter menos erudito e modos doutra factura, Daniel Rodríguez Castelao foi, como ninguén antes o fixera desde o Padre Sarmiento, quen ía representar e denunciar o sentido que supoñía o feito de manter fóra deses espazos públicos a lingua maio-

ritaria dunha sociedade cuxos cidadáns vivían, deste xeito, tal exclusión lingüística como a expresión patente da exclusión social que lles imponían as clases dirixentes.

“—¡Que San Roquiño nos liberte de médicos, avogados e boticarios!”.

Este era o rezo procesional dun matrimonio que servía de pé dunha das 49 estampas que compoñían o *Álbum Nós* que Castelao publicaría en 1931.

Afortunadamente, os tempos son cambiados. A sociedade galega do século XXI está a vivir un proceso no que, ao compás que marca o pensamento occidental do que formamos parte e do que nos alimentamos, a tolerancia, o respecto ás diferenzas e a procura da cohesión social nas comunidades humanas son valores en alza. Nesa Galicia, tamén afortunadamente, o galego segue a ser unha lingua con presenza notable, a lingua que falan habitualmente dous dos case tres millóns que a habitan, malia que, por veces, permaneza oculta, precisamente naqueles espazos públicos nos que tradicionalmente permaneceu excluída, por mor de inercias culturais e de mecanismos psicolóxicos non alleos a esas mesmas inercias.

Estar diante dun xuíz ou dunha avogada cando se ten un problema xudicial, como visitar a consulta médica cando nos sentimos enfermos, supón sempre un estado de minoración psicolóxica. Nesta situación, ou ben se dan as circunstancias propicias, que debe sempre fornecer o xuíz, a avogada e o médico, ou ben a persoa procesada (ou a enferma) renunciará a facer uso da lingua de menor prestixio social, aínda que esta sexa na que mellor exprese o que sente, o que a comove e o que a preocupa. Este feito debería estar sempre presente á hora de establecer condutas de boa praxe profesional, non só pola atención aos dereitos das persoas e como forma de contribuír a que a nosa sexa unha sociedade cun alto grao de cohesión, senón tamén como o mellor xeito de lograr o éxito profesional.

As administracións públicas poden e deben axudar a que os profesionais da avogacía poidan desenvolver o seu traballo en galego, sen que isto supoña un esforzo engadido ou un atranco a maiores. Esa é unha obriga da que, por mandato legal, ningunha das administracións pode desvincularse ou facer cesión. Pero nunca deixará de representarse nalgún bufete ou nun tribunal xudicial de Galicia algún entremés dos xordos se as administracións públicas non contan coa axuda dos e das profesionais que, día a día, asisten, aconsellan e defenden os seus clientes e clientas.

Anxo M. Lorenzo Suárez

Secretario xeral de Política Lingüística

Toma nota!

A forma **mesmo(s)**, **mesma(s)** carece de valor anafórico, é dicir, non podemos usala para referirnos a algo que xa se mencionou con anterioridade.

«Solicito que, unha vez que sexa firme a **sentenza**, me remita o testemuño **da mesma**.»

Neste caso debemos usar outras formas como posesivos, demostrativos ou pronomes persoais.

«Solicito que, unha vez que sexa firme a **sentenza**, me remita o **seu** testemuño / o testemuño **desta**.»

En galego pode presentar os seguintes valores:

«A proba era a mesma ca a da parte contraria.» (Idéntico, non outro)

«Cometeron o mesmo delito.» (Exactamente igual)

«Alegou esas mesmas razóns.» (Énfase)

«Era tan tarde que mesmo suspenderon a vista.» (Incluso)

Fíxate no que apunta ao respecto o *Diccionario panhispánico de dudas* do castelán:

[...] 3. A pesar de su extensión en el lenguaje administrativo y periodístico, es innecesario y desaconsejable el empleo de *mismo* como mero elemento anafórico, esto es, como elemento vacío de sentido cuya única función es recuperar otro elemento del discurso ya mencionado; en estos casos, siempre puede sustituirse *mismo* por otros elementos más propiamente anafóricos, como los demostrativos, los posesivos o los pronombres personales; así, en *«*Criticó al término de la asamblea las irregularidades que se habían producido durante el desarrollo de la MISMA*» (País [Esp.] 1.6.85), pudo haberse dicho *durante el desarrollo de ESTA* o *durante SU* desarrollo; en *«*Serían citados en la misma delegación a efecto de ampliar declaraciones y ratificar las MISMAS*» (Excelsior [Méx.] 21.1.97), debería haberse dicho simplemente *ratificarLAS*; en *«*El que su acción fuera efímera, innecesaria, no resta a la MISMA su significado*» (Abc [Esp.] 29.9.74), hubiera sido mejor *no LE* resta su significado.

Diccionario panhispánico de dudas

Servizo de Asesoramento Lingüístico